

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

*За загальною редакцією
Мироненко В. П.*

ІЄ ПРАВОВА
ЄДНІСТЬ
РЕДАКЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ
ВИДАНЬ

Київ • 2018

УДК 349.41(075.8)
3-51

Рецензенти:

Сербин Р. А. – доктор юридичних наук, професор, проректор Національної академії внутрішніх справ;

Харь І. О. – кандидат юридичних наук, доцент, заступник завідувача кафедри кримінального права, кримінології, цивільного та господарського права ВНЗ «Національна академія управління»;

Мазурик О. Ф. – кандидат юридичних наук, суддя Апеляційного суду міста Києва.

3-51 Земельне право України : Навчальний посібник / За загальною редакцією Мироненко В. П. – К.: Алерта, 2018. – 350 с.

ISBN 978-617-566-497-1

У навчальному посібнику розглянуто питання щодо правового регулювання земельних відносин в Україні: підстави та порядок виникнення права власності та права користування земельними ділянками, права та обов'язки землевласників та землекористувачів; підстави припинення права власності та права користування земельними ділянками; розглянуто правовий режим земель та розкрито зміст заходів щодо їх охорони та інші питання.

Навчальний посібник розрахований на студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, викладачів, науковців, практичних працівників в сфері земельного права. Може бути корисним для широкого загалу читачів, які цікавляться питаннями правового регулювання земельних відносин в Україні.

УДК 349.41(075.8)

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Бичкова С.С. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – п. 2.2 гл. 2;

Бурлака О.С. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – гл. 10;

Веренкіютова О.В. – кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – гл. 9;

Калінюк А.Л. – старший викладач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – пункти 3–5 гл. 8;

Лов'як О.О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – гл. 4;

Мироненко В.П. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – глави 5, 6, пункти 3, 4 гл. 7, пункти 1, 2 гл. 8;

Матчук С.В. – кандидат юридичних наук, викладач кафедри адміністративного права Національної академії внутрішніх справ – гл. 11, пункти 1, 2 гл. 12;

Онищенко О.С. – кандидат юридичних наук, головний спеціаліст відділу забезпечення розгляду звернень та надання інформації Апеляційного суду міста Києва – пункти 3, 4 гл. 12;

Пилипенко С.А. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – пункти 1, 2.1, 3 гл. 2;

Полішко Н.Л. – доцент кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – глави 1, 3;

Устименко Т.П. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ – пункти 1, 2 гл. 7.

ЗМІСТ

Попереднє слово	8
-----------------------	---

ГЛАВА 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА

ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ (Мироненко В.П.)

1. Поняття та предмет земельного права	10
2. Методи земельного права	15
3. Принципи та функції земельного права.....	20
4. Система земельного права	30
5. Джерела земельного права	34

ГЛАВА 2. ЗЕМЕЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

1. Поняття та види земельних правовідносин (Пилюпенко С.А.)	40
2. Елементи земельних правовідносин	44
2.1. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин (Пилюпенко С.А.)	44
2.2. Зміст земельних правовідносин (Бичкова С.С.)	55
3. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин (Пилюпенко С.А.).....	61

ГЛАВА 3. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ ТА ПРАВО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ (Полішко Н.Л.)

1. Право власності на землю	64
2. Підстави та порядок виникнення і припинення права власності на землю	72
3. Право користування земельною ділянкою	74
4. Права та обов'язки землевласників та землекористувачів.....	81

ГЛАВА 4. ПРАВО ЗЕМЕЛЬНОГО СЕРВІТУТУ. ДОБРОСУСІДСТВО (Лов'як О.О.)

1. Право користування чужою (сусідньою) земельною ділянкою. Сервітут.....	83
--	----

2. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).....	89
3. Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).....	93
4. Поняття та зміст добросусідства	95
5. Поняття і види обмежень прав на землю.....	97
6. Правовий режим зон, що підлягають спеціальній охороні.....	102

**ГЛАВА 5.
СКЛАД ТА КАТЕГОРІЇ ЗЕМЕЛЬ
УКРАЇНИ. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
ТА ЗЕМЕЛЬ ГРОМАДСЬКОЇ І ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ
(Мироненко В.П.)**

1. Склад та цільове призначення земель України	106
2. Загальна характеристика земель сільськогосподарського призначення.....	110
3. Поняття та види правового режиму земель сільськогосподарського призначення.....	115
4. Правовий режим земель житлової та громадської забудови....	125

**ГЛАВА 6.
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДНО-
ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ, ОЗДОРОВЧОГО,
РЕКРЕАЦІЙНОГО ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО
ПРИЗНАЧЕННЯ (Мироненко В.П.)**

1. Загальна характеристика земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.....	133
2. Правовий режим земель оздоровчого призначення.....	142
3. Правовий режим земель рекреаційного призначення	154
4. Правовий режим земель історико-культурного призначення ..	158

**ГЛАВА 7.
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ВОДНОГО ФОНДУ ТА
ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

1. Склад земель водного фонду. Право власності і право користування землями водного фонду (Устименко Т.П.).....	163
---	-----

2. Правовий режим земель водного фонду (Устименко Т.П.)	165
3. Поняття земель лісогосподарського призначення (Мироненко В.П.).....	173
4. Правовий режим земель лісогосподарського призначення (Мироненко В.П.).....	176

**ГЛАВА 8.
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ПРОМИСЛОВОСТІ,
ТРАНСПОРТУ, ЗВ'ЯЗКУ, ОБОРОНИ ТА ІНШОГО
ПРИЗНАЧЕННЯ**

1. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення (Мироненко В.П.).....	182
2. Правовий режим земель промисловості (Мироненко В.П.)	184
3. Правовий режим земель транспорту (Калінюк А.Л.)	188
4. Правовий режим земель зв'язку та енергетичної системи (Калінюк А.Л.)	200
5. Правовий режим земель оборони (Калінюк А.Л.).....	204

**ГЛАВА 9.
ЗЕМЛЕУСТРІЙ. ДЕРЖАВНИЙ
ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР (Веренкіотова О.В.)**

1. Поняття, зміст та значення землеустрою	208
2. Система землеустрою та система землевпорядних органів.....	215
3. Землевпорядний процес. Організація та регулювання землеустрою	219
4. Права та обов'язки суб'єктів землевпорядного процесу	222
5. Види землеустрою	226
6. Поняття, завдання та призначення Державного земельного кадастру	230
7. Державний кадастровий реєстратор. Об'єкти Державного земельного кадастру	237

**ГЛАВА 10.
ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ (Бурлака О.С.)**

1. Поняття та значення правової охорони земель	244
--	-----

2. Види та зміст організаційно-правових заходів щодо охорони земель.....	257
3. Поняття, види та зміст контролю за використанням та охороною земель	272

**ГЛАВА 11.
ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ
(Матчук С.В.)**

1. Загальна характеристика та особливості вирішення земельних спорів.....	282
2. Правові форми розгляду земельних спорів	293
3. Позасудовий порядок вирішення земельних спорів.....	300
4. Розгляд земельних спорів у порядку цивільного та кримінального судочинства.....	305
5. Розгляд земельних спорів у порядку адміністративного та господарського судочинства.....	309
6. Оскарження та виконання рішень щодо земельних спорів.....	312

**ГЛАВА 12.
ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

1. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності (Матчук С.В.).....	317
2. Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства (Матчук С.В.).....	321
3. Цивільно-правова відповідальність за порушення земельного законодавства (Онищенко О.С.)	329
4. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність за земельні правопорушення (Онищенко О.С.)	336
Список рекомендованих джерел	339
<i>Нормативно-правові акти:</i>	<i>339</i>
<i>Література:</i>	<i>343</i>